

Kotihoidossa käytettävän teknologian kirjo on laaja, mutta kaikkia mahdollisuuksia ei vielä hyödynnetä

Päälöydökset

- Teknologisten laitteiden ja palvelujen käyttö vaihtelee maakunnittain.
- Koneelliseen lääkejakeluun on mahdollisuus Kainuussa kaikilla mutta Varsinais-Suomessa vasta viidenneksellä asiakkaista.
- Turvaranneke on juurtunut käytäntöön koko maassa – poistumisvalvonta on vasta vakiintumassa.
- Kotihoidossa käytetyn omatoimisuutta ja hyvinvointia tukevan teknologian kirjo on laaja.
- Uusimaa ja Etelä-Karjala ovat ottaneet laajasti käyttöön hyvinvointiteknologian sovelluksia.

Kirjoittajat:

Teija Hammar
Erikoistutkija, THL

Suvi Vainio
Erikoissuunnittelija, THL

Sofia Sarivaara
Tutkija, THL

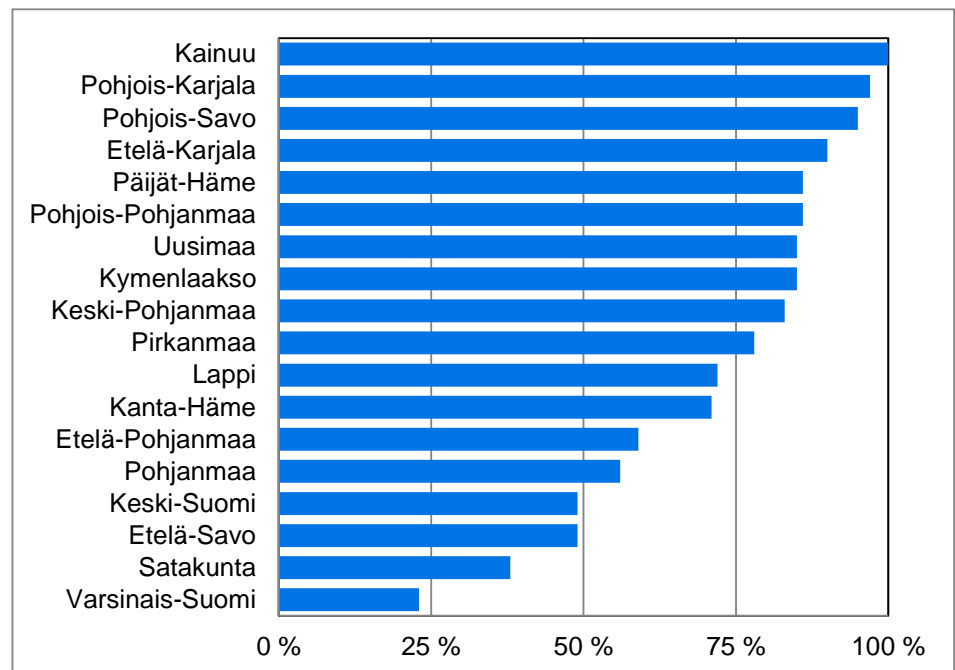
Omatoimisuuden tukeminen on lähtökohta kotihoidon teknologian kehittämislle

Uudistetussa laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi nostetaan teknologia ja sen kehittäminen vahvasti esille. Robotiikan, automatiikan ja uudenlaisen teknologian hyödyntämisen lähtökohdaksi määritellään iäkkään henkilön itsemääräämisoikeuden ja omatoimisuuden tukeminen, palvelujen parantaminen ja henkilöstön työn kehittäminen.

Koneellinen lääkejakelu on laajasti käytetty palvelu Kainuussa

Koneellisen lääkejakelun avulla pyritään karsimaan lääkkeiden jakamisessa tapahtuvia inhimillisiä virheitä, parantamaan lääketurvallisuutta ja vähentämään lääkehävikkiä. Samalla hoitajien aikaa vapautuu muuhun hoito- ja hoivatyöhön. Koneellinen lääkejakelu on apteekkipalvelu, jossa lääkkeet jaetaan koneellisesti annospusseihin.

Koneellisen lääkejakelun käyttö vaihtelee paljon alueittain. Kainuussa kaikki mutta Varsinais-Suomessa vasta viidennes ja Satakunnassa 40 prosenttia kotihoidon asiakkaista saa palvelunsa toimintayksiköstä, jossa annosjakelu on ainakin osalla asiakkaista koneellista (kuviot 1).

Kuvio 1. Osuus kotihoidon ja -palvelun asiakkaista, joiden toimintayksikössä käytetään¹ koneellista lääkeannosjakelua 2016.

¹Kaikkien asiakkaiden lääkkeitä ei välttämättä jaeta koneellisesti, vaikka toimintayksikössä olisi käytössä kyseinen palvelu.

Kotihoidon julkaisusarja

Kaikki kotihoitoa käsittelevät Tutkimuksesta tiiviisti -julkaisut löytyvät Julkari.fi-palvelusta:

Kehusmaa S., Erhola K., Luoma M-L. Kotihoidon henkilöstön kuntoutusosaamista on vahvistettava. Tutkimuksesta tiiviisti 20, elokuu 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Vainio, S., Kehusmaa, S. Kotihoitoa on aiempaa useammin saatavilla ympärivuorokautisesti. Tutkimuksesta tiiviisti 19, elokuu 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Alastalo H., Vainio S., Kehusmaa S. Kotihoidon asiakasmäärät kasvussa, henkilöstön määrän kasvu ei kaikissa maakunnissa seuraa perässä. Tutkimuksesta tiiviisti 18, elokuu 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Kehusmaa S., Erhola K., Luoma M-L. Kotihoidon käyntien lukumäärä ei aina perustu arvioituun hoivan tarpeeseen. Tutkimuksesta tiiviisti 17, elokuu 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Vehko T., Sinervo T., Josefsson, K. Henkilöstön hyvinvointi vanhuspalveluissa – kotihoidon kehitys huolestuttava. Tutkimuksesta tiiviisti 11, kesäkuu 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Julkaisut 17–20 ovat osa hallituksen kärkihanketta Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa (I&O).

Näin tutkimus tehtiin

THL selvitti vanhuspalvelujen tilaa ensimmäisen kerran vuonna 2013 ennen kuin Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (28.12.2012/980) tuli voimaan.

Vanhuspalvelujen tilaa seurattiin uudestaan vuosina 2014 ja 2016. Tiedonkeruuseen kuuluivat erilliset kyselyt kunnille sekä ympärivuorokautisille ja kotihoidon toimintayksiköille.

Vuonna 2016 kotihoidon kyselyyn vastasi 625 yksikköä (ei yhden hengen yrityksiä). Kysely kattaa 67 prosenttia säännöllisen kotihoidon asiakkaista. Analyysissä ovat mukana kotihoidon ja kotipalvelun toimintayksiköt.

Kyselyyn vastanneet toimintayksiköt vaihtelevat asiakasmäärältään suuresti. Tulokset on painotettu asiakasmäärällä, jotta saadaan tasapainoinen kuva ilmiöstä.

Poistumisvalvonta vakiintumassa osaksi kotihoidon turvateknologiaa

Iäkkäiden turvallisuutta lisäävistä teknologioista turvaranneke lienee tunnetuin, ja sen käyttö kotihoidossa on kaikissa maakunnissa vakiintunutta. Viime vuosina yleistynyttä teknologiaa edustaa poistumisvalvonta, jonka avulla voidaan havainnoida iäkkään henkilön liikkumista kodista ulos ja sisään.

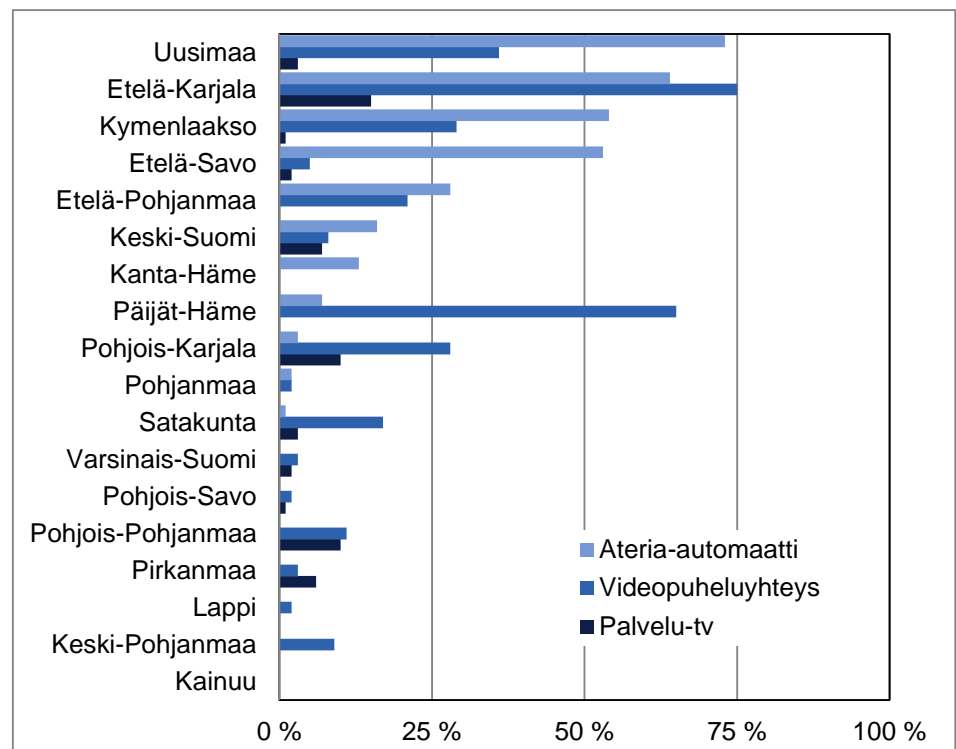
Poistumisvalvontaa on otettu vaihtelevasti käyttöön eri maakunnissa. Valtaosassa maakuntia lähes kaikilla asiakkailla on palvelua tarjoavan yksikön kautta mahdollisuus kyseiseen teknologiaan. Kymenlaaksossa, Pohjanmaalla, Satakunnassa, Varsinais-Suomessa ja Kanta-Hämeessä vastaava osuus asiakkaista on 33–75 prosenttia.

Muita seurantaan käytettäviä teknologioita ovat esimerkiksi erilaiset GPS-paikantimet, liiketunnistimet ja ovihälyttimet. Erilaiset hälytintjärjestelmät, kuten hälytintmatto, sensorilattia ja hyvinvointiranneke, voivat esimerkiksi tunnistaa kaatumisen ja lähettää automaattisesti hälytyksen hoitajille tai omaisille.

Omatoimisuutta ja hyvinvointia tukevaa teknologiaa käytetään paljon Uudellamaalla ja Etelä-Karjalassa

Turvallisuuden lisäksi teknologiaa käytetään kotihoidossa tukemaan asiakkaiden omatoimisuutta ja hyvinvointia. Sovelluksia kehitetään nopealla tahdilla, ja kotihoidon toimijat kertoivat käyttävänsä muun muassa sosiaalista vuorovaikutusta helpottavia, mielen ja kehon hyvinvointia edistäviä sekä omatoimisen liikkumisen mahdollistavia laitteita ja palveluja.

Vanhuspalvelujen tila -kyselyssä selvitettiin tarkemmin videopuhelinyhteyksien, palvelu-tv:n ja ateria-automaatin yleisyyttä: käyttö vaihtelee suuresti maakunnittain ja on vielä valtaosin vähäistä (kuvio 2). Laajimmin teknologiat on otettu käyttöön Etelä-Karjalassa ja Uudellamaalla.

Kuvio 2. Osuus kotihoidon ja -palvelun asiakkaista, joiden toimintayksikössä on käytössä ateria-automaatti, videopuhelinyhteys tai palvelu-tv 2016.

YHTEENVETO

Teknologisten välineiden ja palvelujen käyttöönottoa pilotoidaan ahkerasti hallituksen Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa (I&O) -kärkihankkeessa. Kokeilut saattavat kuitenkin koskea vain pientä osaa toimintayksiköistä ja asiakkaista. Maakunnat ovat myös hyvin eri vaiheessa teknologian juurruttamisessa käytäntöön.

Lääketurvallisuutta parantava ja hoitajien välitöntä työaikaa lisäävä koneellinen lääkejakelu on otettu vaihtelevasti käyttöön eri alueilla. Muutamaa maakuntaa lukuun ottamatta valtaosa kotihoidon asiakkaista kuitenkin saa palvelunsa yksiköstä, jossa hyödynnetään koneellista lääkejakelupalvelua.

Turvaranneke on vakiinnuttanut asemansa turvallisuutta lisäävänä teknologiana, mutta mahdollisuus poistumisvalvontateknologian käyttöön vaihtelee maakunnittain paljon. Kotihoidossa käytetään laajaa kirjoa hyvinvointia ja omatoimisuutta lisääviä teknologioita. Silti esimerkiksi videopuhelinyhteyksiä, palvelu-tv:tä ja ateria-automaattia hyödynnetään osana palvelutarjontaa vielä vähän.

Parhaimmillaan teknologia helpottaa kotihoidon työntekijöiden työtä ja antaa mahdollisuuden keskittyä välittömään asiakastyöhön. Teknologian avulla voidaan myös kompensoida asiakkaan toimintakyvyn vajeita ja auttaa häntä elämään mahdollisimman täyttä elämää: huolehtimaan arjen toiminnoista, liikkumaan itsellisesti ja pitämään yhteyttä läheisiin.

Teknologian kenttä on kehittyvä ja kiinnostava. Olennaista on nähdä ja tunnistaa niin teknologian luomat mahdollisuudet kuin riskitkin. Paras lopputulos saavutetaan, kun teknologiaa kehitetään yhdessä iäkkäiden kanssa ja sen juurruttamiseen panostetaan. Viimekädessä vastuu hoidosta säilyy silti aina työntekijällä.

Tämän julkaisun viite: Hammar T., Vainio S., Sarivaara S. Kotihoidossa käytettävän teknologian kirjo on laaja, mutta kaikkia mahdollisuuksia ei vielä hyödynnetä. Tutkimuksesta tiiviisti 27, syyskuu 2017. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

KIRJALLISUUTTA

Vanhuspalvelujen tila -tutkimus.
www.thl.fi/vanhuspalvelujentila

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2017–2019. Sosiaali- ja terveysministeriö, Julkaisuja 2017:6, Helsinki 2017.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-898-2>

Käyttäjälle kätevä teknologia (KÄKÄTE) -projekti.
<http://www.ikateknologia.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
PI 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin: 029 524 6000

ISBN 978-952-302-912-5 (verkko)
ISSN 2323-5179

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-912-5>

www.thl.fi/ikaantyminen